

Zadeva C-625/20**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

19. november 2020

Predložitveno sodišče:

Juzgado de lo Social nº 26 de Barcelona (Španija)

Datum predložitvene odločbe:

13. oktober 2020

Tožeča stranka:

KM

Tožena stranka:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Predmet postopka v glavni stvari

Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na vprašanje, ali španski sistem socialne varnosti vzpostavlja diskriminacijo na podlagi spola, zaradi česar je v nasprotju z ureditvijo Unije, ki določa načelo enakega obravnavanja moških in žensk, ker omogoča prejemanje dveh nadomestil, priznanih na podlagi različnih shem socialne varnosti, prepoveduje pa njuno prejemanje iz naslova ene same sheme, čeprav so izpolnjeni pogoji za upravičenost do obeh nadomestil.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 1 Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe je podan na podlagi člena 267 PDEU in se nanaša na vprašanje veljavnosti člena 163.1 LGSS [Ley General de la Seguridad Social] (splošni zakon o socialni varnosti, v nadaljevanju: LGSS) z vidika načela enakega obravnavanja moških in žensk na področju socialne varnosti in, podredno, pri zaposlovanju in poklicnem delu, opredeljenega v več direktivah Skupnosti.

- 2 Člen 163.1 LGSS določa nezdržljivost pokojnin iz naslova splošne sheme, če se nanašajo na istega upravičenca, če ni izrecno določeno drugače, ter tistega, ki bi lahko bil upravičen do dveh ali več pokojnin, zavezuje k izbiri le ene izmed njih.
- 3 Vendar pa španski sistem socialne varnosti po eni strani omogoča, da se v primeru pokojnin iz naslova starosti, trajne invalidnosti ali smrti ter preživetja družinskih članov, če ima zavarovanec priznано zaporedno ali izmenično prispevno dobo v več kot eni shemi socialne varnosti, te dobe seštevajo za pridobitev pravice do pokojnine – pod pogojem, da se ne prekrivajo – kot tudi za določitev odstotka glede na leta vplačevanja prispevkov, ki se uporabi za izračun pokojnine.
- 4 Po drugi strani sodna praksa to nezdržljivost omejuje na nadomestila, priznana v okviru iste sheme socialne varnosti, medtem ko priznava združljivost nadomestil, ki izhajajo iz različnih shem socialne varnosti.
- 5 Vendar delež žensk v različnih shemah socialne varnosti ni enak, saj niha med 95,60 % v posebni shemi zaposlenih v gospodinjstvu in 7,97 % v posebni shemi za premogovništvo. V dveh najpomembnejših shemah, v splošni shemi (RGSS), ki na splošno zajema zaposlene v katerem koli pridobitnem sektorju, in v posebni shemi za samozaposlene (RETA), ki na splošno vključuje samozaposlene v katerem koli pridobitnem sektorju, znaša delež žensk v prvi 48,09 % in v drugi 36,15 %.
- 6 Če je torej združljivost nadomestil tako mogoča le glede tistih, ki so priznana v različnih shemah (praviloma RGSS in RETA) in je delež moških v RETA veliko večji od deleža žensk, bo združljivost nadomestil posledično bistveno bolj uresničljiva za moške kot za ženske, kar pa bi bilo v nasprotju z enakim obravnavanjem moških in žensk v zadevah socialne varnosti ter morda tudi pri zaposlovanju in poklicnem delu, kot je določeno s predpisi Unije.

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali je španska določba glede združljivosti nadomestil iz člena 163.1 LGSS – kakor se jo razlaga v sodni praksi in ki onemogoča združljivost dveh nadomestil iz naslova trajne in popolne poklicne nezmožnosti za delo, priznanih v isti shemi, dopušča pa združljivost teh nadomestil, če sta priznani v različnih shemah, čeprav v obeh primerih temeljita na ločeno vplačanih prispevkih –, ker lahko ob upoštevanju spolne sestave v različnih shemah španskega sistema socialne varnosti povzroči posredno diskriminacijo na podlagi spola, v nasprotju z evropskimi predpisi iz člena 4 Direktive Sveta 79/7/EGS z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti ter člena 5 Direktive 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano)?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen, ali bi lahko bila španska ureditev v nasprotju z zgoraj navedeno evropsko zakonodajo, če bi obe nadomestili bili priznani na podlagi različnih poškodb?

Navedene določbe prava Unije

Člen 267 PDEU.

Direktiva Sveta 79/7/EGS z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti: členi 1, 2, 3(1) in 4(1).

Direktiva 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano): členi 1, 2(1)(a), (b) in (f), ter 5.

Navedene določbe nacionalnega prava

Ley General de la Seguridad Social (splošni zakon o socialni varnosti) (LGSS), prečiščeno besedilo, potrjeno z Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre (kraljeva zakonska uredba št. 8/2015 z dne 30. oktobra): zlasti člen 163.1, pa tudi člen 193.1 in prehodna določba 26.

Real Decreto 691/1991, de 12 de abril, sobre Cómputo recíproco de cuotas entre Regímenes de Seguridad Social (kraljeva uredba 691/1991 z dne 12. aprila 1991 o vzajemnem upoštevanju prispevkov med shemami socialne varnosti): členi 1, 4.1 in 5.

Sodba Sala de lo Social del Tribunal Supremo (socialni oddelek vrhovnega sodišča, Španija) z dne 14. julija 2014, izdana v postopku revizije zaradi poenotenja sodne prakse št. 3038/2013.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 7 Z odločbo INSS (nacionalni zavod za socialno varnost, Španija) je bila za tožečo stranko ugotovljena trajna in popolna nezmožnost opravljanja njenega rednega poklica administrativne pomočnice, nastala zaradi bolezni, s pravico do prejemanja ustreznega nadomestila od 19. novembra 1998 dalje. Osnova za odmero nadomestila je bila izračunana na podlagi osnov za obračun prispevkov za obdobje med majem 1989 in aprilom 1994.
- 8 Sedanji redni poklic tožeče stranke je nižja uslužbenka. Začasna nezmožnost za delo je pri tožeči stranki nastopila 18. julija 2016. Dne 20. marca 2018 je Dirección Provincial del INSS (območna enota nacionalnega zavoda za socialno varnost, Španija) izdala odločbo, s katero je bila za tožečo stranko ugotovljena

trajna in popolna poklicna nezmožnost za delo zaradi nezgode zunaj dela s pravico do prejemanja ustreznega nadomestila. Osnova za odmero je bila izračunana na podlagi osnov za obračun prispevkov za obdobje med februarjem 2015 in januarjem 2017.

- 9 Čeprav sta bili tožeči stranki ti dve nadomestili priznani za različna poklica, zaradi različnih zdravstvenih težav in za različni prispevni dobi, ter sta bila njuna zneska izračunana na podlagi različnih osnov za obračun prispevkov, INSS (nacionalni zavod za socialno varnost) meni, da na podlagi člena 163.1 LGSS nista združljivi.
- 10 Prevladujoča sodna praksa pa bi dopustila združljivost obeh pokojnin iz naslova trajne in popolne poklicne nezmožnosti za delo, če bi bili priznani v različnih shemah.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 11 Tožeča stranka meni, da člena 163.1 LGSS v tem primeru ni mogoče uporabiti, ker naj bi bil v nasprotju z evropskimi predpisi, konkretno s členom 4 Direktive 79/7/EGS in členom 5 Direktive 2006/54/ES.
- 12 Zlasti meni, da glede na to, da je delež žensk v posebnih shemah, še posebej v RETA, precej manjši (36,15 % na dan 31. januarja 2020) od deleža moških, sistem nezdržljivosti povzroča posredno diskriminacijo na podlagi spola, saj kljub temu, da je ta sistem na videz nevtralen, ženskam to združljivost izrazito otežuje, saj je njihova vključitev v posebne sheme precej manjša v primerjavi z moškimi.
- 13 INSS (nacionalni zavod za socialno varnost) zatrjuje, da ene od direktiv, na katere se sklicuje tožeča stranka, in sicer Direktive 2006/54, v obravnavanem primeru sploh ni mogoče uporabiti; da je protislovno prejemati dve nadomestili iz naslova trajne in popolne poklicne nezmožnosti za delo za različna poklica, ko pa je že po definiciji redni poklic lahko le en, in to zadnji; da je za priznanje druge pokojnine iz naslova trajne in popolne poklicne nezmožnosti za delo treba oceniti tudi poškodbe, ki so bile upoštevane pri priznanju prve; da pravila omogočajo upoštevanje prispevkov, ki spadajo v druge sheme; in da so praktični učinki zakonske ureditve na področju združljivosti pokojnin za trajno nezmožnost za delo zelo omejeni.

Kratka obrazložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 14 Predložitveno sodišče meni, da sedanja ureditev združljivosti nadomestil povzroča posredno diskriminacijo na podlagi spola, ki je prepovedana z evropskimi predpisi, saj nacionalna zakonska ureditev onemogoča združljivost dveh nadomestil iz naslova trajne in popolne poklicne nezmožnosti za delo, priznanih tožeči stranki v shemi RGSS.

- 15 Prevladujoča sodna praksa razlaga člen 163.1 LGSS po nasprotnem razlogovanju in tako dopušča združljivost dveh nadomestil, priznanih v okviru različnih shem (v RGSS in v drugi, ki je praviloma RETA), vselej kadar prispevki v okviru vsake sheme zadoščajo za pridobitev nadomestila, in to tudi takrat, ko priznanje pravic temelji na istih poškodbah.
- 16 Vsekakor bi bilo utemeljeno zavrniti združljivost obeh nadomestil, če bi ti bili v celoti ali deloma pridobljeni na podlagi istih prispevkov. In zato tudi ne bi bilo mogoče priznati združljivosti nadomestil, priznanih v okviru različnih shem, če v vsaki od njih ne bi bilo izkazano njej pripadajoče zadostno vplačilo prispevkov za priznanje nadomestila. Vendar pa v obravnavanem primeru tožeča stranka izkazuje zadostna in ločena vplačila prispevkov za pridobitev obeh nadomestil, glede na trenutek njenega priznanja, tveganje in njeno starost v trenutku nastanka zavarovalnega primera.
- 17 Odločitev glede trajne in popolne poklicne nezmožnosti za delo, priznane leta 1999, je bila nedvomno sprejeta na podlagi predhodno vplačanih prispevkov. Tista iz leta 2018 pa ne opredeljuje predhodnega obdobja plačevanja prispevkov, saj temelji na nezgodi zunaj dela, zaradi česar je zadoščala že sama vključenost v socialno zavarovanje. In ne le to: tudi če bi trajna in popolna poklicna nezmožnost za delo iz leta 2018 temeljila na bolezni, bi imela tožeča stranka zadostne vplačane prispevke po letu 1999 za pridobitev nadomestila.
- 18 Takšna rešitev, da se zavrne združljivost nadomestil, nastalih v okviru iste sheme (praviloma RGSS), in da se prizna združljivost tistih, ki so nastala v okviru različnih shem (praviloma RGSS in RETA), čeprav sta bili različni nadomestili priznani na podlagi ločenih vplačil prispevkov, ustvarja posredno diskriminacijo na podlagi spola. Diskriminacijo, ki bi bila prepovedana s členom 4 Direktive 79/7/EGS in členom 5 Direktive 2006/54/ES, če bi se slednja v tem primeru uporabljala.
- 19 Uporaba pravila o nezdružljivosti nadomestil je namreč navidezno nevtralna glede na spol, saj ne razlikuje po spolu, temveč po shemah. Vendar je lahko njena uporaba v praksi bolj pogosta za ženski spol, kot to izkazuje analiza deležev po spolih v različnih shemah socialne varnosti. Osredotočili se bomo le na shemi RGSS in RETA, ki imata največje število zavarovancev, saj je delež ostalih posebnih shem oziroma sistemov dejansko zanemarljiv.
- 20 RGSS je shema, ki združuje zaposlene delavce v večini sektorjev in ima več kot 14,5 milijona zavarovancev. Delež spolov je precej uravnotežen, ženske pa predstavljajo 48,09 %. Nasprotno pa je v RETA, ki vključuje samozaposlene delavce iz večine sektorjev in ima tudi precejšnje število zavarovancev, več kot 3 milijone, delež po spolu neuravnotežen, saj ženske predstavljajo le 36,15 %, kar nikakor ne ustreza deležu, ki ga ženska populacija predstavlja v celotni populaciji države ali v celotnem obsegu aktivnih oseb.

- 21 Če je torej združljivost nadomestil v teh okoliščinah izključno mogoča le v zvezi s tistimi, ki so pridobljena v različnih shemah (praviloma v RGSS in v RETA) in delež moških v RETA bistveno presega delež žensk, lahko sklepamo, da bo priznavanje združljivosti nadomestil veliko bolj uresničljivo za moške, kot pa za ženske. Uporaba predpisov glede nezdržljivosti nadomestil bo odstotkovno v večji meri škodovala ženskam, kot pa moškim, ne da bi za to obstajali objektivni razlogi.
- 22 Poleg tega to ne bi pomenilo le posredne diskriminacije na podlagi spola, temveč tudi, in morda celo pretežno, zaradi družbenega položaja ženskega spola, saj je manjša prisotnost žensk v RETA odraz težjega dostopa do samostojnega podjetniškega izvajanja pridobitne dejavnosti, saj jim je bila tradicionalno namenjena družbeno sprejeta vloga oskrbnice in gospodinje, kar še ni popolnoma izginilo. Zlasti v primeru prejšnjih generacij so se ženske, čeprav aktivne, na trg dela vključevale kasneje – včasih, ko so njihovi otroci že odrasli – in pretežno na dela s skrajšanim delovnim časom (zaradi združljivosti s skrbjo za dom) ter na manj kvalificirana dela (zaradi slabših možnosti za izobraževanje in poklicno napredovanje).
- 23 Logično je torej, da je bila vključitev na trg dela v tako neugodnih okoliščinah večinoma v obliki zaposlitve in ne samozaposlitve, poleg tega pa jim je tradicionalna družbena vloga oskrbnice oteževala dostop do financiranja in kapitala, potrebnega za samostojno dejavnost.
- 24 Glede na vse navedeno se zdi primerno vložiti predlog za sprejetje predhodne odločbe. In čeprav je prepoved diskriminacije na podlagi spola, neposredna ali posredna, dovolj utrjena in razdelana v pravu Unije, menimo, da je potrebno, da se, glede na to, da v predhodnih sodbah ni bil analiziran specifični problem združljivosti nadomestil, o tem opredeli Sodišče Evropske unije.
- 25 Drugače bi bilo v primeru, če bi bila druga pokojnina priznana zaradi splošne trajne nezmožnosti za delo, saj bi v takem primeru ta pokojnina pokrivala nezmožnost opravljanja katere koli pridobitne dejavnosti, kar bi absorbiralo zmožnost nadaljnjega opravljanja določenega poklica. V primeru tožeče stranke pa ne gre za tak primer.
- 26 Iste poškodbe ne bi mogle omogočiti priznanja dveh nadomestil za trajno in popolno poklicno nezmožnost za delo. Vendar pa ista patološka slika ne preprečuje priznanja in združljivosti dveh nadomestil za trajno in popolno poklicno nezmožnost za delo na podlagi dveh različnih shem. V vsakem primeru je zato primerno postaviti še drugo vprašanje, podrejeno glavnemu, za razjasnitev, ali bi bila nezdržljivost upravičena, in ne bi bila diskriminatorna, le v primeru, če bi bili nadomestili priznani zaradi istih zdravstvenih težav.